

Szlaki nadziei. Odyseja wolności

<https://szlakinadziei.ipn.gov.pl/sn/wystawy/miejsca/99847,Turkmenbaszy.html>
26.04.2024, 12:12

TURKMENBASZY

TURKMENBASZY TO MIASTO PORTOWE W BASENIE MORZA KASPIJSKIEGO, POŁOŻONE NA ZATOKĄ O TEJ SAMEJ NAZWIE. NAZWA MIASTA I ZATOKI ZOSTAŁA ZMIENIONA W 1993 NA CZEŚĆ SAPARMYRATA NYÝAZOWA, WIELOLETNIEGO PREZYDENTA TURKMENISTANU, KTÓRY POCZAŁ TYTUŁOWAĆ SIĘ „PRZYWÓDCĄ TURKMENÓW”, CZYLI WŁAŚNIE TÜRKMENBAŞY. WCZEŚNIEJ ZNANE BYŁO JAKO KRASNOWODZK, OD „CZERWONYCH WÓD” MORZA KASPIJSKIEGO. BYŁO TO BEZPOŚREDNIM TŁUMACZENIEM DAWNEJ, MIEJSCOWEJ NAZWY KYZYŁ-SUW.

[Następny](#)

[Powrót](#)

Miejsca

Turkmenbaszy to miasto portowe w basenie Morza Kaspijskiego, położone na zatoką o tej samej nazwie. Nazwa miasta i zatoki została zmieniona w 1993 na cześć Saparmyrata Nyýazowa, wieloletniego prezydenta Turkmenistanu, który począł tytułować się „przywódcą Turkmenów”, czyli właśnie Türkmenbaşy. Wcześniej znane było jako Krasnowodzk, od „czerwonych wód” morza Kaspijskiego. Było to bezpośrednim tłumaczeniem dawnej, miejscowej nazwy Kyzył-Suw.

Założone zostało jako stacja wojskowa. Pierwsze jej ślady sięgają nieudanej wyprawy wojsk Piotra I przeciwko Chanatowi Chiwy. Car miał nadzieję, że podbój Chanatu zapewni mu zyski, potrzebne do kontynuowania działań w wojnie ze Szwecją.

Wiosną 1717 roku jego zausznik, książę Bekowicz-Czerkieski, pomaszerował na Chiwę z ok. 7 tys. żołnierzy. Z wyprawy tej już nie powrócił. Z zeznań kilku ocalałych Kozaków, którym udało się jakiś czas później zbiec z niewoli do Rosji, siły Bekowicza-Czerkieskiego zostały podstępem rozdzielone, a następnie rozgromione przez wojska chańskie. Głowa moskiewskiego renegata została wysłana jako prezent chanowi Buchary. Klęska Bekowicza oznaczała również upadek stolicy w Krasnowodzku.

Stanicę ponownie założono tutaj w 1869. Jej rozwój w pełnoprawny ośrodek miejski rozpoczął się dopiero w 1895, gdy w wyniku katastrofalnego trzęsienia ziemi przeniesiono tutaj stację kolei transkaspjskiej. Już rok później Krasnowodzk otrzymał prawa miejskie.

W odysei Polaków opuszczających Związek Sowiecki Krasnowodzk odegrał szczególną rolę - dla wielu z nich położona tutaj Ewakuacyjna Stacja Zbiorcza stanowiła ostatni przystanek na niegościnniej, sowieckiej ziemi. Pierwszy transport odpłynął stąd do irańskiego Pehlewi 24 marca 1942 r.

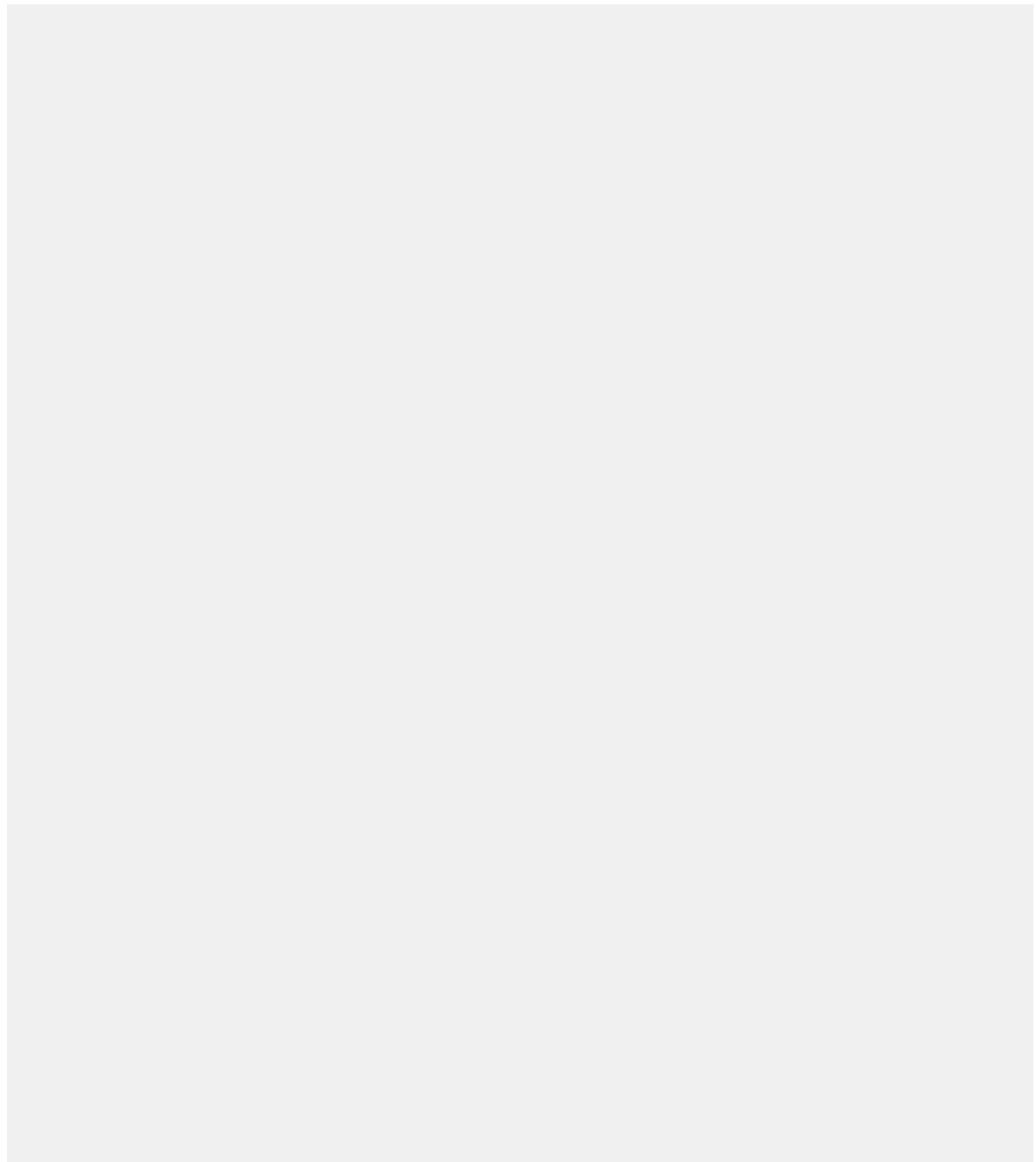
Artur Gruber, jeden z polskich żołnierzy, wspominał : „Na pokładzie sowieckiego tankowca opuszczaliśmy bez żalu kraj niespełnionych nadziei i bardzo smutnych, szarych ludzi. Pozostawiliśmy po sobie cmentarz. Epidemie tyfusu plamistego i brzuszego oraz krwawej dyzenterii zbierały obfite żniwo wśród wycieńczonych Polaków. Niektórzy twierdzą, że spoczywa ich tam więcej niż pod górą Monte Cassino. Drugiego dnia wieczorem ujrzeliśmy brzegi Iranu. Port Pehlewi był skąpo oświetlony światłem elektrycznym. Po zejściu na ląd, słysząc polską mowę

uwijających się sanitariuszy przyjmujących chorych z naszego transportu, poczułem się jak w Polsce, wśród swoich, bezpiecznie”.

Pozostał po ewakuowanych polski cmentarz, gdzie pochowano 81 polskich żołnierzy i junaków. Nie zachował się do dnia dzisiejszego.

Ewakuacja nie zakończyła jednak tragicznych związków Polski z Krasnowodzkim. Znajdował się tu obóz nr 516, gdzie w następnych latach osadzano w nim osoby różnej narodowości, z przewagą Niemców i Polaków, wśród których byli m.in. Górnoślązacy, żołnierze AK i NSZ, łączniczki i sanitariuszki AK. Znaczną liczbę osadzonych stanowiły kobiety. Niezwykle wysoka śmiertelność (60 proc.) wynikała z trudnych warunków klimatycznych i bytowych (brak słodkiej wody do picia, głodowe racje żywnościowe, zła higiena), harówki w kamieniołomach na pustyni, przy pracach remontowo-budowlanych i transportowych.

Miejsce to ma jeszcze jeden, symboliczny wymiar: szefem bazy ewakuacyjno-zaopatrzeniowej w Krasnowodsku został mianowany podpułkownik Zygmunt Berling, który po zakończeniu ewakuacji pozostał ostatecznie w Związku Sowieckim, realizując swoje zobowiązania wobec NKWD, a nie dowództwa Wojska Polskiego.

Postacie
Miejsca

[Więcej postaci](#)

[Więcej miejsc](#)

[Poprzedni Strona](#)
[Następny Strona](#)